

Gereformeerden in Gennep wa

Nog twee jaar en dan wordt in een groot deel van Europa de Reformatie herdacht. Gennep is de eerste Reformatiestad in Nederland, ter gelegenheid van het 500-jarig jubileum. Margriet Gosker vertelt hoe de vluchtelingengemeente van destijds in Gennep vanaf het begin een oecumenisch karakter heeft gehad.

tekst Margriet Gosker en Mieke Hoogkamp, beeld Margriet Gosker

Over twee jaar is het 500 jaar geleden, dat Maarten Luther zijn 95 stellingen aansloeg aan de deur van de slotkerk in Wittenberg. Of dat nu wel of niet echt gebeurd is, wordt wel betwijfeld. Het is wellicht een mooie legende, maar 31 oktober 1517 (Hervormingsdag) wordt door het protestantisme nog altijd in ere gehouden en niet alleen gezien als het begin van de Reformatie, maar ook als het begin van een heel nieuw tijdperk in onze geschiedenis. In een land als Hongarije wordt eind oktober zelfs een hele Reformatieweek gevierd met elke avond een kerkdienst of een gebedsdienst. Maar kun je eigenlijk vieren, dat een kerk in delen uiteenvalt?

Zo was het natuurlijk in 1517 niet bedoeld. Maarten Luther wilde de kerk niet scheuren, maar juist hervormen en hij zocht daarvoor steun bij zijn collega's. Hij was zeker niet uit op afsplitsing van de moederkerk, al zou het daar tenslotte wel op uitlopen.

Zijn daad kreeg naderhand een symbolische en bijna mythische betekenis. Wat aanvankelijk bedoeld was als een dispuut met zijn universitaire collega's over de door hem verfoeide afluathandel, werd een klarenstoot die nog altijd nagalmt. In 1521 werd Luther door Paus Leo X in de ban gedaan en daarna was er geen weg meer terug.

Gelukkig mogen wij nu leven in een tijd van oecumenische samenwerking en daarom kan het Reformatiejubileum ook alleen maar oecumenisch worden gevierd.

Bij onze Oosterburen wordt aan dit Reformatiejubileum nu al meer aandacht besteed dan bij ons in Nederland ooit zal gebeuren. In Duitsland is acht jaar geleden een Lutherdecade uitgeroepen. Terwijl wij in Nederland nu pas zachtjesaan beginnen na te denken, hoe we aan de viering van 500 jaar Protestantisme vorm zullen geven is men Duitsland al jaren bezig met de voorbereidingen ervan en lopen er al allerlei trajecten en projecten. Er worden talloze lezingen en tentoonstellingen en conferenties georganiseerd. Veel informatie daarover is te vinden op de website van Refo500.

Reformatiesteden

De Protestantse kerken van Europa, verenigd in de *Community of Protestant Churches in Europe* (CPCE) hebben een mooi Project Reformatiesteden opgezet. De Duitse Evangelische kerken (EKD) deden hetzelfde en ook Refo500 heeft een project Reformatiesteden uitgeroepen. Typisch protestants: al die verscheidenheid en tegelijk ook weer veel van hetzelfde.

Refo500 heeft tot nu toe elf Reformatiesteden, waarvan drie in Nederland (Dordrecht, Gouda en Zwartewaterland), de EKD heeft 68 Reformatiesteden in heel Europa, waarvan twee in Nederland (Deventer en Dordrecht). Er zijn inmiddels al 42 Reformatiesteden van de CPCE.

De eerste Reformatiestad in Nederland qua organisatie is Gennep. Dat is wel heel bijzonder, want het stadje Gennep ligt in het rooms-katholieke Lim-

De protestantse kerk in Gennep is de oudste kerk in Nederland die met eigen middelen is gebouwd..

burg en heeft slechts een heel kleine maar zeer actieve protestantse gemeente met een rijke geschiedenis. Die geschiedenis wordt gekoesterd in Gennep. Als je de kerk betreedt, wordt je meteen getroffen door de permanente expositie aan de zijwanden van de kerkzaal. Daar is te zien hoe Gennep als oudste protestantse gemeente van Nederland tegelijk een

toonbeeld was van tolerantie, iets wat op veel

Kinderen werden gedoopt door de pastoor of de dominee, al naar gelang wie aanwezig was

plaatsen in die tijd ver te zoeken was. Die hartelijke sfeer van openstaan voor elkaar en samenwerken is er in Gennep nog steeds. Gennep heeft een bijzondere rol gespeeld tijdens en na de Reformatie in de 16e eeuw. De stad behoorde toen tot het Hertogdom Kleef. De hertogen van Kleef waren de Reformatie toegedaan, maar kozen geen partij. Hun motto was: 'Kijk naar de overeenkomsten en niet naar de verschillen'.

aren geen scherpstijpers

Halverwege de zestiende eeuw nam de vervolging van protestanten in Europa sterk toe, vooral door de Beeldenstormen in Nederland en België en de Hugenoten-oorlogen.

Honderdduizenden geloofsvluchtelingen uit Nederland, België, Frankrijk en Engeland verlieten hun land stroomden de Niederrhein binnen. Zij werden gastvrij ontvangen in Gennep (dat toen op Duits grondgebied lag) en Goch. De steden werden al snel samen met de stad Kleef middelgrote centra voor vluchtelingen werden. Respect en tolerantie waren de sleutelwoorden.

Vluchtelingengemeente

De vluchtelingen vormden samen met de lokale protestanten de zogenaamde *Holländische Flüchtlingsgemeinde*. In Gennep kerkten de protestanten met hun predikant samen met de rooms-katholieken en de pastoor jarenlang in de Sint Martinuskerk. De rooms-katholieken luisterden naar de gezongen psalmen en de protestanten keken eerbiedig toe bij de eucharistie. Kinderen werden gedoopt door de pastoor of de dominee, al naar gelang wie aanwezig was. De kerkdiensten in Gennep waren in die tijd oecumenischer dan nu!

In 1571 werd de protestantse gemeente van Gennep formeel gesticht en officieel erkend door de synode in Emden, waar de Hollandse vluchtelingkerken vergaderden.

Waar de Reformatie in een groot deel van Europa twist, oorlog, geweld, vernieling en slachtoffers tot gevolg had, liet de Gennepse aanpak tijdens de Reformatie zien 'hoe het ook kon', of liever 'hoe het beter kon'. Er waren geen Beeldenstormen, vervolgingen of oorlogen. Men leefde in vrede samen.

Voor respect en tolerantie van de plaatselijke bevolking kregen Gennep en omgeving veel terug. De vluchtelingen brachten namelijk veel goeds mee: cultuur, contacten, kennis en wetenschap. Toen Gennep in 1815 bij Nederland werd gevoegd, was de stad daarmee direct de oudste protestantse gemeente van Nederland. Tolerantie staat er nog steeds hoog in het vaandel: er zijn grensoverschrijdende activiteiten bij festiviteiten en herdenkingen, een 450-jarig verband met Goch, gezamenlijke kerkdiensten, concerten, lezingen, etc. Gennep is er trots op de oudste protestantse gemeente van Nederland te zijn en ook trots op de eigen historie.

Het is daarom prachtig, dat Gennep als één van de Reformatiesteden in Europa wordt aangemerkt. De protestantse gemeente en de stad Gennep hebben zich aangemeld bij het project van de CPCE met een feestelijk programma. Er worden in het jubileumjaar lezingen, concerten en exposities georganiseerd. Plannen genoeg, deels samen met de gemeente Goch, want ook Goch is zeer geïnteresseerd.

Deze activiteiten zullen breed Europees worden

bekend gemaakt door CPCE op de website www.reformation-cities.eu, en in allerlei nationale en internationale media.

Het is een prachtige kans om Gennep met haar bijzondere geschiedenis op de kaart te zetten.

Margriet Gosker is aangesteld door de Protestantse Kerk als coördinator van de viering van 500 jaar Protestantisme.

Mieke Hoogkamp-Korstanje is voorzitter van de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Gennep.

www.refo500.nl

Die uitspraak was ingegeven door Erasmus, een regelmatige gast aan hun hof. Hertog Willem de Rijke van Kleef liet zijn eerste kind rooms-katholiek dopen en zijn tweede kind protestants. Hij hield oecumenische diensten in zijn paleis en stond open voor discussie. Zo werd het hertogdom Kleef een vrijplaats voor andersdenkenden.

Toevluchtsoord

Al in 1530 vluchtten veel protestanten uit Nederland naar de regio Gennep. Ze vormden met de lokale protestanten een hechte gemeenschap en integreerden moeiteloos. Ze konden hun geloof op hun eigen manier beleven, te midden van hun rooms-katholieke zusters en broeders.